

## SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2014 vp

### Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi museo- lain muuttamisesta

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Eduskunta on 10 päivänä joulukuuta 2014 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi museolain muuttamisesta (HE 303/2014 vp).

##### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Merja Leinonen ja ylitarkastaja Mirva Mattila, opetus- ja kulttuuriministeriö

- kehittämisjohtaja Carina Jaatinen, Museovirasto
- pääjohtaja Risto Ruohonen, Suomen kansallisgalleria
- pääsihteeri Kimmo Levä, Suomen museoliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Suomen Kuntaliitto
- Designmuseo
- Saamelaismuseo Siida
- Suomen urheilumuseo.

#### HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan museolakiin lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämisen edellytyksistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi hakemuksesta nimetä valtakunnalliseksi erikoismuseoksi museon, joka edustaisi valtakunnallisesti merkittävää toimialaa ja joka olisi toimialan kannalta tarpeellinen. Museolla tulisi lisäksi olla omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä

kokoelma, ja sillä tulisi olla edellytykset suorittaa valtakunnallisen erikoismuseon tehtävistä.

Nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden tulisi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018 osoittaa, että ne täyttäisivät valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämiseksi asetetut edellytykset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2015.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Perustelut*

#### *Yleistä*

Valtakunnallisia erikoismuseoita koskevan lain muutosehdotus selkiyttää sivistysvaliokunnan arvion mukaan toteutuessaan museoiden tehtäviä ja valintaprosessia. Muutos tukee myös valtakunnallista museoiden työn ohjausta jatkossa ja luo tasapuoliset lähtökohdat tarkastella valtakunnallisia erikoismuseoita. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämiä valtakunnallisia erikoismuseoita on tällä hetkellä 16. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

#### *Erikoismuseoksi nimeämisen edellytykset*

Lakiehdotuksen 3 a §:ssä luetaan neljä edellytystä sille, että opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakemuksesta nimittää museon erikoismuseoksi. Erikoismuseoksi hakevan museon tulee edustaa valtakunnallisesti merkittävää toimialaa, museon tulee olla toimialan kannalta tarpeellinen, museolla tulee olla omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma ja museolla tulee olla edellytykset suoriutua valtakunnalliselle erikoismuseolle tämän lain nojalla säädettyistä tehtävistä. Erikoismuseostatus korottaa museon saamaa valtiosuutta 10 prosenttia, mutta se tuo myös mukanaan erikoismuseolle kuuluvat tehtävät ja velvoitteet. Museolain 7 §:n asetuksenantovaltuuden nojalla näistä tehtävistä on säädetty valtioneuvoston asetuksella museoista (1192/2005).

Edellä todetut erikoismuseoiden laadulliset edellytykset ovat valiokunnan arvion mukaan hyvin harkitut ja perustellut. Valiokunta korostaa erityisesti museon tarpeellisuutta toimialan kannalta, jota on perusteluissa selvennetty muun muassa viittaamalla toimialan valtakunnalliseen asiantuntemukseen. Perustelujen mukaan tarpeellisuus ilmeni myös siitä, että museo toimisi aktiivisessa yhteistyössä museokentän ja toi-

mialansa sidosryhmien kanssa ja sen palveluille olisi ilmeistä kysyntää ja asiakkaita. Tarpeellisuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon museon toiminnan valtakunnallisuus, yhteistyö ja sidosryhmät, yleisötyö ja asiantuntijuus. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että erikoismuseoita näin kannustetaan elävään vuorovaikutukseen oman toimialan, eri asiantuntijoiden ja etenkin museon yleisön kanssa.

Esityksen perusteluissa kuvataan erikoismuseon kokoelmaa merkittävydeltään museon toimialueen kansalliskokoelmaksi. Sen tulisi sisältää suomalaisen kulttuuriperinnön näkökulmasta runsaasti korvaamattoman arvokasta aineistoa, jota muilla museoilla ei olisi. Kokoelman tulisi olla teemaltaan, iältään ja laajuudeltaan historiallisesti ja kulttuuripoliittisesti merkittävä. Kokoelmatyön tulisi olla suunnitelmallista ja tähdätä oman alan kokoelmatoiminnan ja tallennusvastuiden koordinoointiin. Sivistysvaliokunta pitää tätäkin edellytystä erittäin kannatettavana, ja saadun asiantuntijaselvityksen mukaan se omalta osaltaan selkeyttää myös Suomen kansallismuseon ja sen alaisten erikoismuseoiden toimintaa suhteessa valtakunnalliseen erikoismuseokenttään. Uudistus korostaa erikoismuseoiden osavastuuta kansallisen kulttuurin tallentajina ja säilyttäjinä.

Sivistysvaliokunta korostaa, että edellä mainittujen edellytysten täyttymistä arvioitaessa on otettava huomioon museoiden toimialoista johtuvat erot ja erilaiset erot esimerkiksi kokoelmien merkittävytydessä ja toiminnan merkittävytydessä valtakunnallisesti arvioiden. Valiokunta pitää tärkeänä, että ministeriö omilla toimillaan edistää valtakunnallisen erikoismuseokentän toimintaa ja tukee erikoismuseoita lisääntyvien tehtävien resursoinnissa. Nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden tulisi hallituksen esityksen mukaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018 osoittaa täyttävänsä edellä selostetut edellytykset. Valiokunta pitää perusteltuna, että nykyisille valtakunnallisille erikoismuseoille on varattu riittävä aika uusien edellytysten täyttämiseksi.

*Museolain kokonaisuudistus*

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tulee käynnistämään museopoliittisen ohjelman laatimisen vuoden 2015 kevätkaudella, ja sen arvioidaan valmistuvan vuoden 2017 aikana.

Sivistysvaliokunta pitää museolain kokonaisuudistusta erittäin tärkeänä ja kiireellisenä. Nykyinen laki vuodelta 1992 on vanhentunut, ja valiokunta pitää puutteena muun muassa sitä, että maakunta- ja aluetaidemuseoiden sekä valtakunnallisten erikoismuseoiden tehtävistä on säädetty tarkemmin vain asetustasolla. Näiden museoiden keskinäisen työnjaon selkeyttämiseksi ja esimerkiksi valtakunnallisen erikoismuseon statuksen edellytyksenä olevien erityisten tehtävien täsmentämiseksi lain uudistamiseen tulisi ryhtyä pikaisesti, niin että laki voidaan hyväksyä ensi vaalikaudella. Valiokunta ehdottaa

asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

**Päätösehdotus**

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

*että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja*

*että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).*

**Valiokunnan lausumaehdotus**

*Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelelee museolain kokonaisuudistuksen siten, että laki voidaan hyväksyä vaalikaudella 2015—2018.*

Helsingissä 23 päivänä tammikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok  
jäsen. Ritva Elomaa /ps  
Eeva-Johanna Eloranta /sd  
Jukka Gustafsson /sd  
Leena Harkimo /kok  
Pauli Kiuru /kok  
Kimmo Kivelä /ps

Sanna Lauslahti /kok  
Silvia Modig /vas  
Mikaela Nylander /r  
Tuula Peltonen /sd  
Simo Rundgren /kesk  
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.